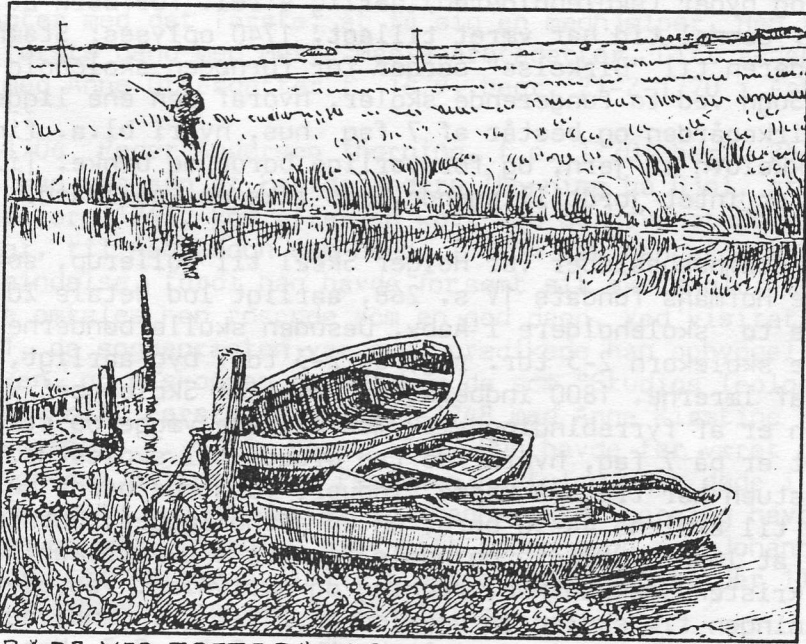

BAVNEN

BÅDE VED TOFTEGARDSBROEN

A.T. 1988

Meddelelser

fra

Lokalhistorisk Forening for Aaby Sogn

2. årgang 1989

Om skoler i Aaby Sogn - Degneskoler.

Der har sikkert været holdt skole i Aaby fra omtrent 1626, men det har været i lejet lokale, og vel i førstningen, kun vinterskole. Den første skolebygning er vist opført omtrent 1665, da sognet fik en fastboende degn, og 1690 siges: "Et skolehus på grandejorden og nyder 6 rdl." - 1737 beretter pastor Hans Tancke: Er her et skolehus, som står på grande-gade og nyder (skoleholderen) aarlig 6 rdl. for børn at lære, som af gammel tid har været tillagt. 1740 oplyses: Stamhusbesidderen til "Birkelse" sørger for fornøden skolehold til Aaby Sogn ved to fungerende skoler, hvoraf den ene ligger ved Kirkegården og består af 7 fag hus, hvori bl.a. findes en kakkellovn af jern, og forsvarlige borde og bænke. Til huset er intet jordtilliggende, end ikke en kaalgaard.

Denne stamhusbesidder var Holger Skeel til Mullerup, som ifølge Hofmans fundats 1V s. 268, aarligt lod betale 20 rdl. til de to skoleholdere i Aaby. Desuden skulle bønderne betale skolekorn 2-3 tdr. rug, og 2-3 tdr. byg aarligt, til hver af lærerne. 1800 indberetter præsten: Skolehuset ved Kirken er af fyrrerbindingsværk med klinede vægge og straatag, og det er på 7 fag, hvoraf de tre bruges til skolestue. Skolestuen har tre små karme vinduer, fornødne borde og bænke til skolens 44-50 børn, og en jernbilægger. Børnene lærer at læse tydeligt, og nogle få øves i skriftlæsning samt kristendomskundskab, regning og skrivning. Ved udskiftningen fik skolen en agerlod på 2 1/2 td. land, og en kærlod på 9 1/2 td. land, ialt hartkorn 0-3 - 0-3. Her kunne holdes 2 køer og 6 får.

Degne i Aaby - Biersted.

1661 Anders Christensen, som var løbedegn og discipel i Aalborg Latinskole. De følgende var tillige skoleholdere ved degneskolen i Aaby: 1665-1685, Peder Thomsen f.o. 1645-d.o. 1714, søn af Præsten Thomas Henriksen Hjørring i Aaby. 1685 blev han degn på Gjøel.

1685-1706 Niels Nielsen. I 1700 oplyses, at han haver ingen hustru eller folk, ikke heller avl eller bjerring, heller ingen husholderske. Efter 1700 oplyses, degnen Niels Nielsen haver ingen bolig. Efter 1700 blev han gift med Mette Lauridsdatter.

Den næste, Frants Nielsen Heinsvig fra o.brg. 18-2-1744. I 1710 svarede han 1 rdl. i skat af sin paryk. 1739 siger præsten om Heinsvig, at han er gammel og skrøbelig, ligger mere end han går, og derfor ganske ubekvem til skolehold, men agter med det første, at få sig en medhjælper. Han var gift første gang med Mette Marie Arntsdatter. Gift anden gang med Anne Ottesdatter f. 1679, begr. 21-2-1770 i Aaby.

1744-1706 Peder Andersen Thorning, f.o. 1720, begr. 25-11-1793. Han var søn af Pastor Anders Thorning på Gjøl, student fra Aalborg 1743, kom efter en kort tid at have studeret Teologi, til Aaby Sogn som degn. I 1754 fik han af biskoppen en påmindelse, fordi han havde forsømt sit skolehold, men senere omtales han rosende som en god degn. Ved visitatsen i 1761, da sognepræsten var syg, prædikede han opbyggeligt i kirken, og biskoppen nævner ham da som "Studios Teologiæ". Han blev gift første gang 15-11-1748 med Anne Kirstine Marie Pedersdatter, f. 1721, begr. 1749. Hun havde før været gift med degnen i Saltum, Jens Pedersen Hortulau, der døde i 1746, med ham havde hun en datter - Johanne. Med Thorning havde hun kun en søn. Thorning blev gift anden gang med Johanne Sørensdatter Møller d. 1811, i dette ægteskab var der 11 børn. Han blev begravet d. 25-11-1793.

Fra 1793-1805, Jeppe Andersen, f.o. 1753, begr. 29-11-1805. I 1800 bestred han skoleholdet med en karl, som han lønnede derfor. Skoleholderlønnen var: Fra distriktets husmænd, 3 mark og 10 sk. Desuden 3 tdr. og 5 1/2 skp. rug, og 2 tdr. og 7 3/4 skp. byg, og fra "Birkelse", 4 rdl. og af Aaby Kirkes lysepenge, 2 rdl. og 3 mark, samt 39 læs skud og sandtørv, foruden indtægter som degn. Han var gift med Ane Marie Sørensdatter fra Kølvring, d. 1802. Blev gift anden gang med Ane Knudsdatter.

Fra 1805-1845 Nicolaj Kjølstrop f. i Odense 1769, d. 28-4-1845. Sogndegn 1804 -14, derefter lærer og kirkesanger i Aaby. Kom til Aaby fra Gudme på Fyn. Gift med Ingeborg Catrine Mønsted, f. 1724, d. 10-11-1856. De havde en datter, Helene Hedvig Kjølstrop, døbt 24-4-2807, d. 8-3-1896. Hun blev gift med faderens eftermand, lærer Jens Christensen, døbt 27-5-1810, d. 25-6-1887, søn af gårdmand og sognefoged i Aaby, Christen Jensen og Maren Eriksdatter. Jens Christensen virkede fra 1845, til han som den første lærer i Aaby lod sig pensionere i 1876. Da han blev pensioneret, købte han "Buskengård", nord for Aaby, hvor han boede indtil sin død. Han var meget landbrugsinteresseret. Blandt hans børn var den kendte folkemindesamler Nicolaj Christensen.

Om Aaby skole skriver P.M. Rørsig i "Skoler og Degne" i Vendsyssel 2. del:

Da Christian d. 3. i 1540 solgte "Birkelse" m.m. til Peder Ebbesen Galt, nævnedes blandt Aaby mænd: Søren Degn, som i Landgilde årligt gav 11 pd. smør (60 kg) 1 p. malt (2 tdr.) og andet småridsel, det vil sige, at degnebolet var en lille gård på 2 1/2-3 tdr. hartkorn og har formentligt, lige som "Birkelse", ligget til Børglum Bispestol.

Men omkring 1550 blev degnebolet lagt under Aalborg Latin-skole og betjent af en af skolens disciple som løbedegn. - 1571 skrives: Degnen haver ingen bolig, går til skole i Olborrig. Hans rente: Byg 18 tdr. Af hver gadehusmand, 2 skilling, og af Biersted Sogn: Rug 5 tdr., gæs 8, og af hver gadehusmand 2 skilling.

I Biersted Sogn var heller intet degnebol, og der var også løbedegn fra Aalborg Skole. I 1690 indberetter degnen Niels Nielsen om sine indtægter:

Korntiender har i forrige tider været Aaby Sogn 14 tdr. og 2 skp. byg, Biersted Sogn 5 tdr. og 3 skp. rug, men formedelst misvækst og armods skyld, næppelig uden de 2 parter deraf kan bekommes. Kvægtienden nydes halvparten med Klosteret i Aalborg, ungefær 2 sletdaler. Offer på 3 store højtider, lader patronerne ofre hver gang 2 mark, og ej videre skriveværdigt af sognefolkene - 1 mark og somme tider ring-

ere. Skt. Hans og påskerenter har i forrige tider bedraget sig til 6 sletdalere, men nu ej noget at bekomme hos en stor del. Et skolehus på grandejorden, og nyder 6 Rdl. årligt, nydes årligt stedets patron 4 Rdl. Penserer til Aalborg Skole 12 sletdaler. For biskoppens og præstens breve at beskikke på tvende steder, til Brovst 2 mil og til Jetsmark 1/2 mil, årlig over 4 sletdaler.

Da Aaby - Biersted, vel omtrent 1665, fik en sædedegn, glemtes at forsyne ham med en standsmæssig embedsbolig, men lod ham nøjes med den beskedne lejlighed i skolen i Aaby. Degnen var nemlig skoleholder, og fik derfor 6 Rdl. årlig. 19-6-1743 indsendte Frants Heinsvig følgende beretning om sine boligforhold: "Jeg underskrevne, haver en degnebolig, som består af 8 fag hus, af hvilket jeg haver ladet bygge 3 fag og en skorsten, thi der var kun 5 fag tilforn, og de var slette. Desforuden haver jeg ladet bygge 3 fag ladehus, som jeg lader lægge noget lidet korn udi, såsom fruene af Fyn, som boede på Mullerup, min højtbegunstigede patronesse, højædle og højvelbaarne Frue, Sophie Amalia Wind, gav mig til husets fornødenhed, saa længe jeg lever, at jeg kunne have en ko, og sæden bestaar af 12 skp. byg, der var intet til huset tilforn, før hun gav mig det som skede, anno 1707 d. 13. juni. Ellers er her lidet hus, som jeg har hø udi, hvilket jeg køber, thi her er ingen engbjerring og det haver jeg holdt vedlige så længe jeg har haft det." Sophie Amalia Wind var enke efter Kaptajn Anders Skeel til "Birkelse" og "Mullerup" d. 1702.

Peter Thornings indberetning af 30-7-1744 om Aaby Biersted degnekald lyder ifølge Aalborg bispearkiv pk. 407: Aaby degnebolig ligger i Aaby Sogn, lidet sydvest for kirken, bestaar af et rollingshus på 7 fag, et andet hus på 5 fag, som tilforn har været brugt, dels til lade, dels til stald, men nu kan tjene til tørvehus, efterdi degneenken har avlingen i fæste af herskabet, som hendes salig mand tilforn og have haft i fæste. Rollingshuset befindes i forsvarlig stand. Af mark og engjord er intet til boligen uden en liden kaalgaard strax norden ved rollingen. Af tørveskær vides heller intet, men maa kjøbes, eller faas en del splittetør

i byens fælled. Fædriften er til fælles med hele byen, så degnen ingen kreaturer kan holde eller have, uden hvad foder han selv kan forskaffe. Indkomsten af de tvende sogne Aaby og Biersted kan ungefær beløbe sig til:

1. I offer paa de højtider 20 rdl.. 2. I korn 20 tdr. byg og 2 tdr. rug. 3. I uvisse indkomster og accidenser, som kan beregnes til 6 rdl. undertiden mere, undertiden mindre. 4. I smaaridsel og rente, som gives af en del, i brød og oste og nogle penge, kan være omtrent 2 rdl.

Omkring 1814 da embedet ved nordre skole var besat af degnen cand. teol. Nicolaj Kjølstrup, havde han formentlig bolig i skolen, der da lå øst for kirken, der hvor der nu er kirkegård. Efter at skolen var nedlagt, er arealet tillagt kirkegården i 1875.

Efter 1814 da Kjølstrup overtog læreembedet, er skolen antagelig blevet bygget på dens nuværende grund. Skolen lå da lidt længere mod nordøst end den nuværende, der er bygget 1847. Heri var der både skolestue og bolig indtil 1909.

Efter lærer Jens Christensen, der var af gl. Aaby bonde-slægt, i 1876 tog sin afsked, ansattes lærer Jacob Andreas Schou som hans efterfølger. Han havde virket i Aaby sdr. skole fra 1/11-1871 til han flyttedes til Aaby nordre skole. Da var der kun to klasser ved skolen. Han drev selv skolejorden, var i flere år både formand og kasserer for Aaby Bymejeri, som han forøvrigt var med til at oprette.

Efter hans død i 1910 ansattes lærer Lorentz Chr. Poulsen i embedet. Han havde først været ved handelen, forberedte sig senere ved ophold på Askov Højskole til Ranum Seminarium, hvorfra han dimitterede i 1906. Var 3 3/4 år lærer ved Lundbak Skole i Jetsmark, inden han ansattes som lærer og kirkesanger i Aaby.

I 1909 da skolen blev udvidet med vestfløjen, hvori der var 2 klasseværelser, blev det gamle klasseværelse indrettet til bolig for en lærerinde. 1. september samme år, ansattes i embedet forskolelærerinde Else Marie Rasmussen,

datter af lærer Niels Rasmussen i Fristrup skole. Hun tog sin afsked 1/2 1918, da hun blev gift med pastor Steffensen og flyttede til Engesvang ved Silkeborg.

1. september 1918 ansattes Eva Nielsen i embedet. Hun virkede indtil 1/12 1922, da hun tog sin afsked.

D. 1/4 1923 ansattes Kirsten Fisker, men efter kun en måned blev hun syg og havde vikar i 2 1/2 år, inden hun søgte sin afsked 1. september 1925.

Derefter var Laura Bjørn ansat indtil 1927, da hun søgte sin afsked på grund af giftermål.

Efter hende ansattes Emma Sørensen d. 1/9 1927, hun virkede indtil 1. juni 1950.

1. dec. 1950 ansattes Karen Margrethe Sørensen. Hun tog sin afsked 1. maj 1955.

1. nov. samme år besattes embedet af Catrine Marie Jensen fra Nøvling. Hun boede i førstelærerens bolig, da nordre skole blev nedlagt 1. april 1955, og Centralskolen blev taget i brug. De to første årgange undervistes stadig på skolen af hende, men 1. aug. 1957 tog hun sin afsked.

1. sept. samme år ansattes Dagny Ingeborg Røjkjær indtil 1. sept. 1961, hvorefter der var forskellige vikarer indtil skolen blev nedlagt som skole d. 1/8 1966.

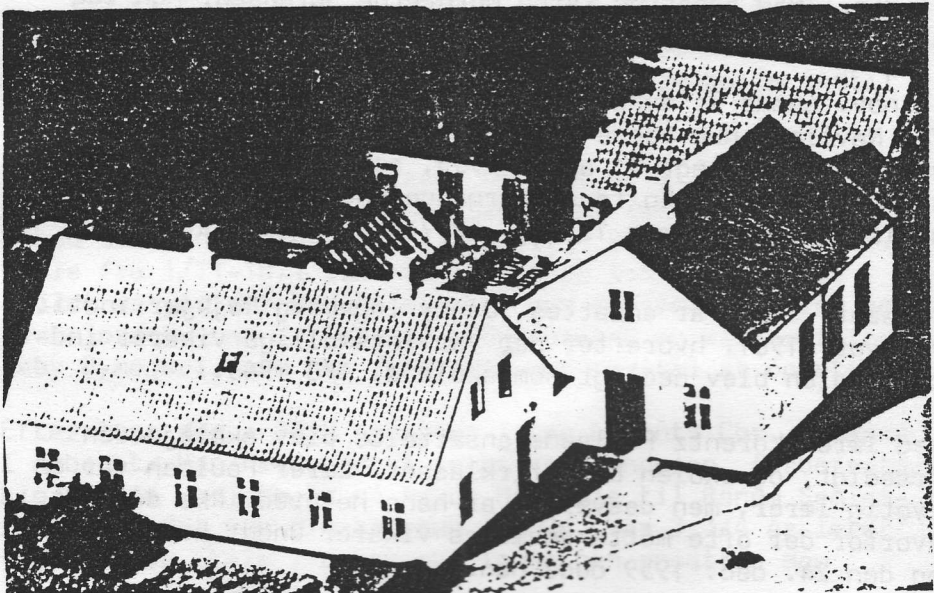
Ved lærer Lorentz Poulsens ansættelse blev skolejorden frasolgt, og skolen blev firklasset. Lærer Poulsen var en dygtig lærer, men desværre var hans helbred ikke så godt, hvorfor der ofte måtte ansættes vikarer under hans sygdom, og den 24. dec. 1939 døde han.

Efter ham ansattes Carl Abildgaard i embedet og han boede i Aaby ndr.skole indtil 1955. Inden da var børneantallet vokset så meget, at klasseantallet var udvidet med en 5. og 6. klasse. Lærer Berthelsen blev ansat. Fru Dagny

Abildgaard blev senere også ansat. Da blev det nødvendigt at tage lærerindeboligen i brug til klasseværelse, ligesom der en tid blev undervist en klasse i en stue ved naboen mod syd.

Da Aaby nordre skoles lærerbolig og skolestue opførtes i 1847, omtales der at være 4 alen mellem loft og gulv. Bjælkeloft med brædder, ikke gipset, det anses ikke for heldigt, da der ingen ventilation findes. Boligen bestod indtil 1876 af tre værelser. Dette år udvidedes boligen med et værelse, men på lærerens egen bekostning. Senere er også, af læreren, indrettet et kvistværelse på loftet.

I året 1900 bliver lærer Schou enig med kommunen om, at denne overtager embedets kærlod på 10 tdr. land, mens embedet beholder de to tdr. land øst for kirken, mod at Schou afkorter 50 kr., endvidere afløses fouragen med den ansatte værdi 87,04 kr. fra 1/1 1901.

Aaby sdr. skole

Da kommunen i 1876 bortbyttede den ved den gamle skole værende gymnastik- og legeplads, der blev inddraget til kirkegård, og oprettede ny gymnastik- og legeplads ved skolen, blev der givet en godtgørelse af 15 kr. årlig for afsavn.

I 1901 mente sognerådet sig fritaget for denne afgift, men efter at sagen var indbragt for skoledirektionen, resolverte denne, at sognerådet enten måtte anvise en anden grund eller affinde sig med læreren om betalingen. Lejemålet blev derefter fornyet med læreren, så embedet fremdeles erholder for afgivelse af gymnastik- og legeplads, 15 kr.

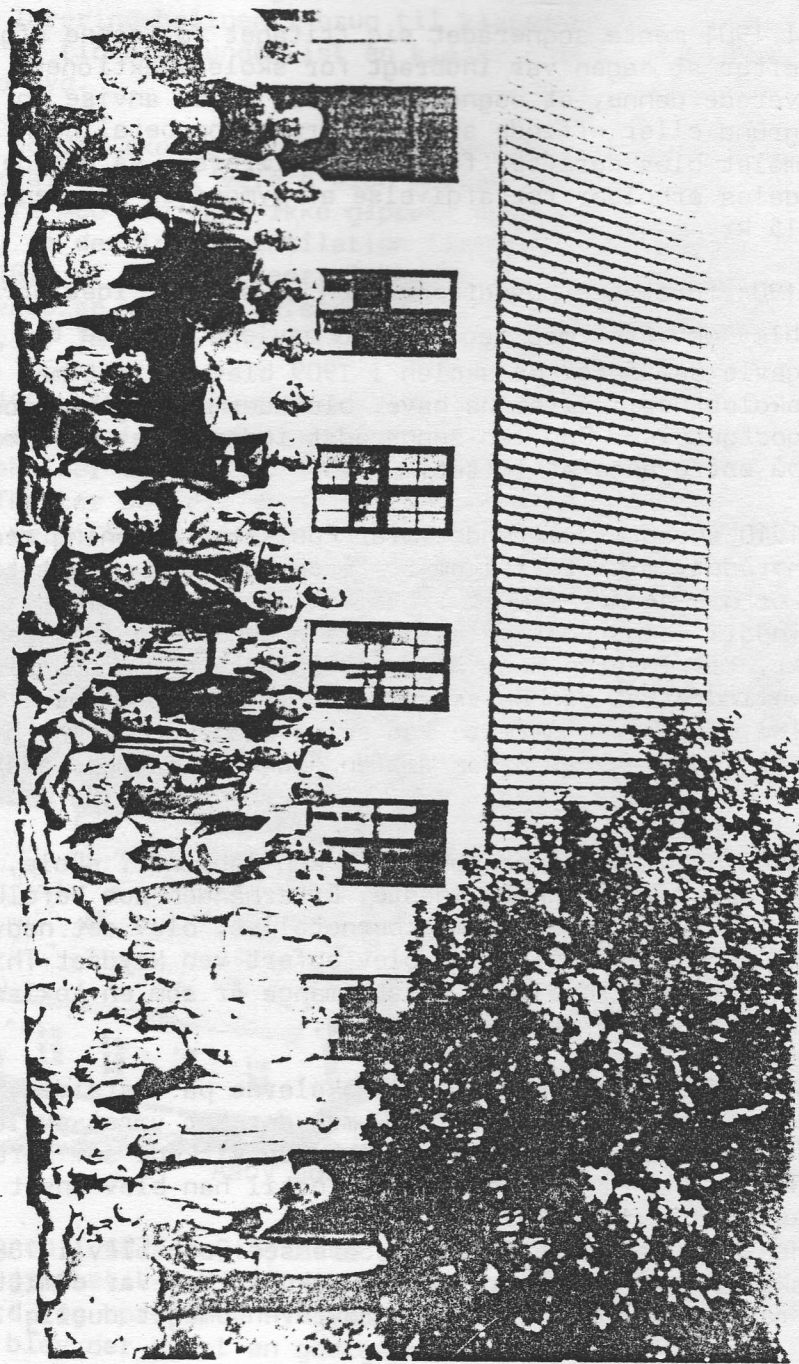
1904 foretages hovedreparation af skolen, idet stråtaget blev ombyttet med tegltag, og gavlene opmures til spids-gavle samtidig. Da skolen i 1909 blev udvidet med to skolestuer i lærerens have, blev der ikke givet nogen godtgørelse. Dog lod sognerådet indrette et gavlværelse på østre ende af loftet.

1910 ansøgte daværende lærer Poulsen i forening med sognerådet, ministeriet om at få skolelodden afløst til afkortningssummen 50 kr., hvilket blev imødekommet. 1911 indgik sognerådet på at overlade den gamle lade samt 200 kr. til læreren mod, at denne opførte et forsvarligt og velindrettet baghus ved skolen. Dette skete, men læreren lod det opføre nærmere ved selve skolebygningen, hvorved der opnåedes, at haven fik en smukkere og mere praktisk form.

Det foran beskrevne omhandler kun Aaby ndr. skole, der i mange år var sognets eneste. Efterhånden som befolkningstallet voksede og dermed børnetallet, blev det nødvendigt med endnu en skole, som blev opført ved krydset Thisted Landevej-Toftevej. De første mange år som en toklasset skole med kun et klasseværelse.

Ifølge embedsbogen er skolelokalerne på vestsiden, som vi kender dem, opført 1903, men der har været skole længe før den tid, idet lærer J.A. Schou virkede som lærer ved Sdr. skole fra 1. nov. 1871, indtil han blev ansat ved Aaby ndr. skole 1876.

Højskoleforstanderen Jacob Sørensen Beck blev i 1883 beskikket som enelærer ved Sdr. skole. Han var dimitteret fra Ranum 1856, med hovedkarakteren "meget duelig".

Aaby ndr. skole

Før han i 1877 oprettede højskolen i Aaby, havde han været lærer flere steder, bl.a. i Nordborg, på Als og 13 år i Haldager i Vadum sogn. Han tog afsked fra Sdr. skole i 1902.

I november samme år kaldtes seminarist Søren Rasmussen til lærer ved skolen og organist i Aaby Kirke. Han var af bondeslægt, født 1862 i Aarslev v. Århus, dimitteret fra Ranum med hovedkarakteren "duelig" samt eksamen i orgelspil. Inden han kom til Aaby, havde han været lærer for forskellige steder.

I embedsbogen skriver han, at han har holdt aftenskole for unge i omtrent 10 år i forrige embede. I vinteren 1902/1903 holdt han aftenskole her. Sognerådet bevilgede 15 kr. samt brændsel, amtet ligeså 45 kr. og eleverne betalte 1 a. 2 kr. hver. Fik afsked med pension på grund af sygdom 1. sept. 1922.

1. nov. 1922 kaldtes Laurs Jacobsen Sørensen til enelærer ved skolen. Også han var af bondeslægt. I 1927 forfremmedes han til førstelærer, idet der da var bygget klasseværelse og lærerbolig på den anden side af vejen og ansat en lærerinde, så skolen nu blev firklasset. I 1955 blev L.J.Sørensen førstelærer ved den nyopførte Aaby centralskole. Herfra tog han afsked med pension 1. nov. 1962.

I det nyoprettede lærerembede ansattes Mariane Vestergaard, hvor hun var, indtil hun tog sin afsked som 65-årig.

Ved Centralskolens oprettelse i 1955 blev de 4 øverste klasser flyttet derhen, mens de 3 mindste klasser stadig undervistes i klasselokalet på østsiden af vejen. I den ældste del af skolen ophørte undervisningen herved.

S senere blev de små elever undervist af Hanne Kjærgaard, der dog ret tidlig måtte holde op p.gr.a. sygdom, hvorefter ansattes Edith Buhl, der underviste, indtil også de underste klasser i 1966 forflyttedes til Centralskolen og Søndre skole dermed definitivt blev nedlagt.

I året 1890, blev der bygget en skole på Skovengene. Det kostede ikke meget at bygge dengang. Der var tilbud om murerarbejdet for 100,- kr., tømrer og snedkerarbejdet 85,- kr., tækkearbejdet 7 øre pr. kvadrat-alen. Tømmer og fjæl skulle købmand Nielsen, Vedsted, levere med god kvalitet. Mursten leveredes af Panum (Birkelse). Kalken leveredes af en kalkbrænder i Biersted, samme år ansattes en lærer fra 1/11 til 30/4 for 200,- kr. Der blev kun holdt skole om vinteren de første 4-5 år. Om sommeren måtte børnene så tage den længere tur til Aaby ndr. skole.

I skolen var der kun 1 klasseværelse og derfor kun 2 klasser. Lærer Pedersen var vist den første egentlige fastansatte lærer ved skolen. Han virkede indtil han gik på pension i 1926.

Efter ham var lærer Marinus Larsen i embedet, indtil det i 1955 blev nedlagt og eleverne flyttet til Aaby central-skole. De sidste 7-8 år var Skovenge skole nærmest kun en forskole, idet eleverne fra 10 års alderen søgte Aaby ndr. skole.

Fra embedsbogen følgende:

Den 2. oktober 1900 var lærerne forsamlede i præstegården og forhandlede om undervisningsplanerne. Følgende vedtages:

Der skal årlig i hver klasse undervises i religion 123 timer. Dansk og skrivning 328 timer. Regning 102 timer og sang 41 timer, ialt 738 timer. Gymnastik 41 timer.

Yngste klasse

Med yngste klasse gennemgås på 1. år Gl. Testamente, Rigets deling og Ny Testamente, indtil Helligånden kom over apostlene, undtagen lignelserne, dernæst de 10 bud og fadervor uden forklaring.

Dansk. Læsning af en bog for mindre børn. Afskrivning efter en bog, let diktat og meget lette stile. Kendskab til navneord, tillægsord og udsagnsord.

Regning. De fire regningsarter med tal indtil 1000 og der begyndes med benævnte størrelser.

Historie. Børnene skulle ved fortælling og genfortælling lære sagnhistorien og enkelte træk af historien.

Geografi. Danmarks geografi.

Sang. Lette salmer og sange, c. efter regulativet.

Ældste klasse

Religion. 1. år: Gl. Testamente indtil Rigets deling, Mathæus Evangelium, de 10 bud indtil troen. 2. år: Resten af Gl. testamente, Apostlenes gerninger og Kirkehistorie efter cirkl. samt trosartiklerne. 3. år: Ny Testamente, Fadervor og Sakramenterne, 10 salmer årlig. Dansk og skrivning efter cirkulæret.

Historie. 1. år: Danmarkshistorie indtil reformationen. 2. år: Resten og verdenshistorie efter cirkulæret.

Geografi. 1. år: Danmark og Europa, undtagen Sydeuropa og de fremmede verdensdele.

Regning og sang efter cirkulæret.

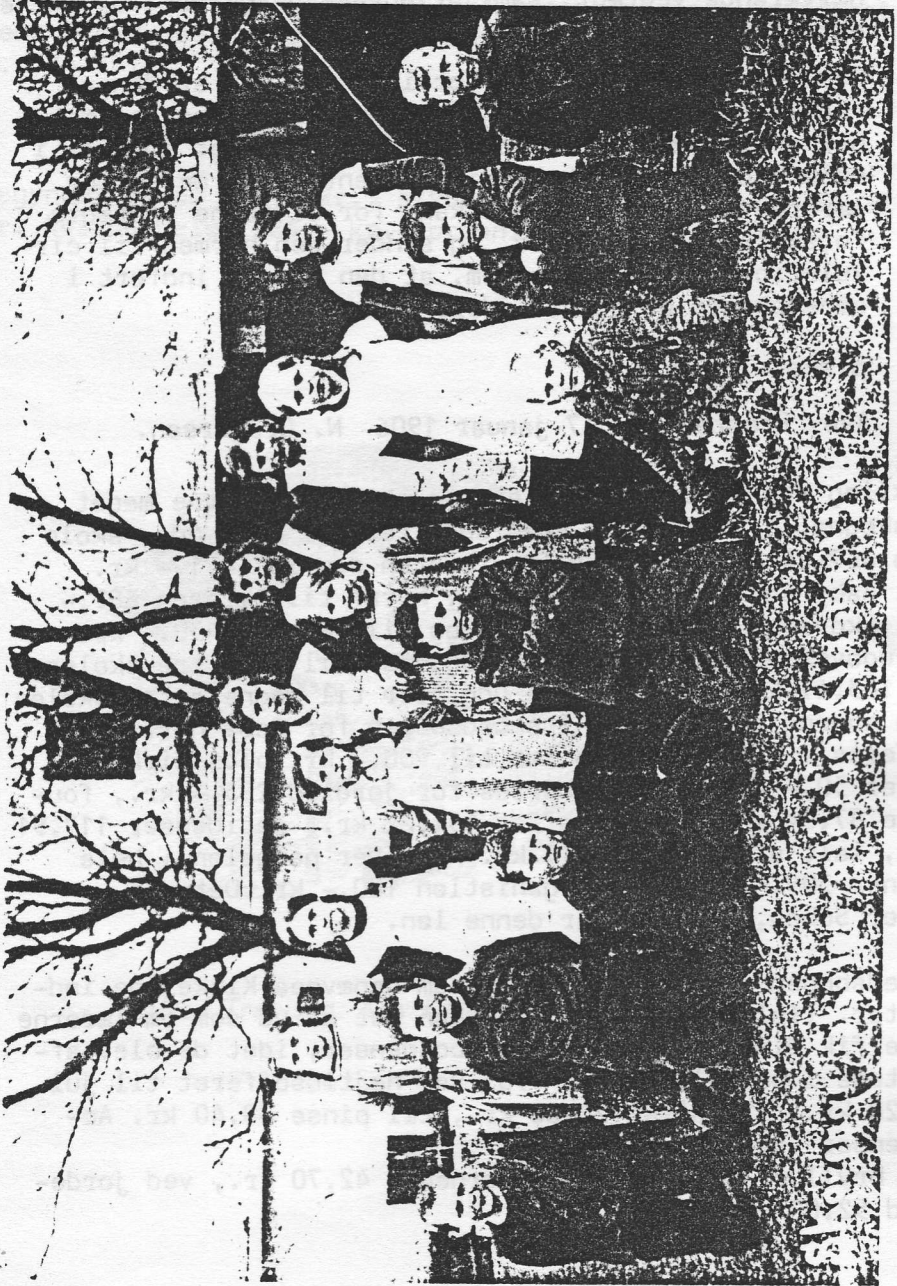
Det samlede antal skoledage var 246 med 119 fridage. Skoleordningen var:

1. kl.: 4 dage om sommeren og 2 om vinteren.
2. kl.: 2 dage om sommeren og 4 om vinteren.

Der var også indføjet vedtægter for skolens renholdelse.

1. Gulvene i skolerne skal holdes tætte og ferniserede.
2. Lærerne skal før undervisningens begyndelse og i frikvartererne sørge for, at vinduerne lukkes op, og skolestuen udluftes ved godt gennemtræk.
3. Skoleborde og bænke aftørres med en våd klud daglig.
4. Gulvene vaskes dgl. og en gang ugentlig, sammen med panel, med sæbevand.

5. Skolestuen kalkes, hvor der findes bræddeloft, vaskes det en gang årligt.
6. Til hver skole anskaffes 2 spyttekummer, som daglig renses og forsynes med vand. Det er forbudt at spytte på gulvet. Til hver skole anskaffes 2 svampe og 2 vandfade, som daglig forsynes med rent vand. Hvert barn skal være forsynet med en tavleklud. Når tavlen skal renses, vædes tavlen med svampen og renses med tavlekluden. Det er forbudt at spytte på tavlen og rense den med hænderne.
7. De under 1-6 anførte bestemmelser kommer også efter omstændighederne til anvendelse på forstue og gymnastiklokaler.
8. Skolens retirader skal daglig renses og holdes rene og vaskes 1 gang ugentlig. Pessoi-ret skal daglig udskylles.
9. Det er børnene tilladt at opholde sig i skolestuen, mens de spiser deres mad, ellers må de kun i ugunstigt vejr opholde sig i skolestuen i fritiden.
10. Hvert barn skal være forsynet med et par skiftesko, som kun benyttes i skolestuen.
11. Alle skolens bøger skal nummereres, og de samme børn skal så vidt muligt benytte de samme bøger.
12. Når læreren har mistanke om, at et barn lider af tuberkulose, skal han straks afgive anmeldelse derom til det skolekommisionsmedlem, der har tilsyn med skolen. Vedkommende skal da på kommunens regning, lade barnet undersøge af en læge. Når denne erklærer, at barnet lider af tuberkulose, skal skolekommisionen i samråd med lægen, tage bestemmelse om, hvad der bør gøres for at afværge smittefaren for de andre børn. Bortvisning fra skolen bør dog kun finde sted, når barnet er stærkt angrebet eller kan flyttes til et sanatorium.
13. Udenfor skoletiden må skolestuen ikke benyttes uden skolekommisionens tilladelse, og de der benytter den, skal selv sørge for rengøringen.

14. Det påhviler kommunalbestyrelsen at drage omsorg for, at skolelokalerne renholdes i overensstemmelse med nærværende vedtægt, samt at udrede de dermed forbundne omkostninger.
15. Skolekommisionen har at forvise sig om, at denne vedtægts forskrifter nøje overholdes. Denne vedtægt har skolekommisionen aprobeeret og forlangt indført i embedsbogen. Skolekommisionen venter, at de herrer lærere vil gøre, hvad de kan, for at denne vedtægts forskrifter overholdes, og sender den hermed til cirkulation med anmodning om, at den bliver indført i embedsbogen og snart videre uden ophold.

p.sks.v.

Aaby Præstegård 17 januar 1906 N. Gregersen.

Omkring ved århundredskiftet var skoleudgifterne meget beskedne. I 1896 var f.eks. udgifter til Aaby ndr. skole kun 669,24 kr. og heraf fik læreren som løn 471,- kr. Til Aaby sdr. skole 757,51 kr., heraf til læreren 687,- kr. Skovenge skole 549,04 kr. og til læreren 430,- kr. Derudover var der til fællesudgifter til alle tre skoler på 183,47 kr. Det vil sige udgifter til sognets tre skoler kun androg 2159,26 kr. I embedsbogen for Aaby ndr. skole anføres i 1901 lærerens løn til 900,- kr. plus kirkebylærer 50,- kr. Heraf afkortes for jordlod 285,- kr., fougage 87,04 kr., højtidsoffer 151,22 kr., accidenser 117,91 kr., ialt afkortes 641,17 kr. herefter pengeløn i hele kroner 309,- kr. plus organistløn 100,- kr. Det var lærer Schou, der oppebar denne løn.

Embedsbogen omfatter en side, som benævnes Kirkelige indtægter. Ifølge foran anførte, kan det se ud som om lærerne ikke fik disse offerpenge og accidenser, idet de blev afkortede i pengelønnen. I 1903 var højtidsofferet til jul 85,20 kr., til påske 28,60 kr., til pinse 30,40 kr. Accidenser var samme år:

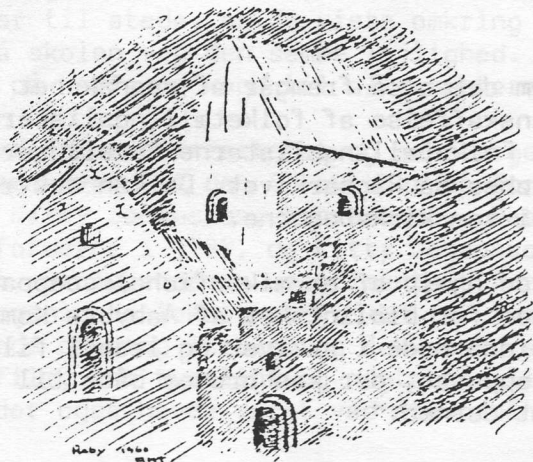
Ved bryllup 38,20 kr., ved barnedåb 42,70 kr., ved jordefærd 52,00 kr.

Andre indtægter 20,- kr., det omfattede konfirmation og barselskoners kirkegang. Ialt indtægt 297,- kr. Fra 1908 fik lærerne et fast beløb til afløsning af højtidsofferet, mens accidenserne fortsatte, indtil det blev afskaffet d. 1/4-1918.

I embedsbogen anføres skoleplanen for 1912:

Begyndelsesløn 990,- kr., afkortning for accidenser 66,28 kr. Restpengeløn 924,- kr., organistløn 100,- kr.

Alfred Truelsen: Åby Kirke, 1960.

Beretning for 1988.

Foreningen har ca. 120 medlemmer.

Bestyrelsen har i 1988 haft 4 egentlige bestyrelsesmøder.

Derudover mødes vi - som tidligere år - flere af os om mandagen, når arkivet er åbent for besøgende.

Hvert år og også i 1988 har vi haft besøg af skoleklasser, der ønsker en rundvisning i arkivet og en beretning om gamle dage. Det er især Jørgen Jørgensen, der tager sig af dette.

Gæstebogen, som ligger fremme i foreningens lokale, viser et besøgstal på 78, men dette tal er ikke det reelle antal besøgende. Der har været en hel del flere, hvoraf adskillige har brugt vores voksende arkivmateriale, især kirkebøgerne.

I 1988 har vi - som det også fremgår af regnskabet - brugt en del penge til anskaffelse af folketællingslisterne fra de forskellige år. Folketællingslisterne foreligger kun på mikrofilm. De købes på Rigsarkivet. De kan desværre ikke fås i fotokopi som kirkebøgerne.

Heldigvis er det ved hjælp af et mikrofichelæseapparat stillet til rådighed for biblioteket af Aabybro Kommune blevet muligt at sidde nede i arkivet og læse i filmene, idet bibliotekets apparat, der kan bruges både til fiche og film, er flyttet derned.

Der er i 1988 indgået meget billedmateriale i arkivet, det meste takket være lån fra private. Det drejer sig om gamle fotografier, som vi har fået kopieret, de fleste hos Harry Thomsen. - Billederne er, så vidt det har været muligt, blevet forsynet med oplysninger om de personer eller bygninger m.v., der ses på fotografierne.

Til hjælp med arbejdet med registrering, her tænkes på renskrivningen, samt korrespondance m.v. har vi haft hjælp af den langtidsledige medhjælp, som kommunen har bevilget

de lokalhistoriske foreninger, og som har sin arbejdsplads på biblioteket i Aabybro.

I 1988 har vi haft forskellige arrangementer. I begyndelsen af året, før sidste generalforsamling, havde vi et spændende foredrag ved fhv. skoleinspektør Anders Mogensen om "frikirkernes indtog i landsdelen". I februar havde arkivet besøg af interesserede medlemmer af SID's efterlønsklub. - Efteråret blev præget af to arrangementer, for det første besøget i Aabybro Ungdomsskoles gamle tårnbygning den 10. september, umiddelbart før nedrivningen fandt sted. Det blev en vellykket lørdag formiddag med rigtig mange interesserede gæster, medlemmer som ikke-medlemmer, der benyttede chancen til for sidste gang at betragte byen og omegnen fra det gamle tårn. Det var et smukt septembervejr den dag, dog en smule diset, desværre. Karlo og Karen Marie Jensen var til stede, og de viste omkring i de nye bygninger på skolen ved den samme lejlighed. Endvidere blev der budt på kaffe og kage til alle gæsterne.

Sammen med Folkeuniversitetet og de øvrige lokalhistoriske foreninger havde vi den 4. oktober et foredrag ved museumsleder Kitty Johansson, Nørresundby. Det drejede sig om Landboreformerne i 1789, og Kitty Johansson gav et meget kompetent, afslørende og usentimentalt foredrag, og også med et nogenlunde lokalt præg, idet hun har forsket i netop den periode omkring Torslev og Kokkedal. - Hun viste desuden en film, som tydeligt og nøgternt illustrerede de ulemper, der også havde været ved stavnsbåndets ophævelse.

Vedrørende vores samarbejde iøvrigt med de andre lokalhistoriske foreninger har det især drejet sig om en fælles bog om Aabybro kommune.

Vi fik midt på året en opfordring fra kulturforvaltningen til at bidrage med materiale til en såkaldt "Aabybro-bog", der skulle benyttes som gaveartikel ved besøg fra f.eks. venskabsbyerne.

Vi havde et møde i september med bestyrelserne fra de øv-

rige lokalhistoriske foreninger. Her blev forespørgslen drøftet og positivt behandlet, idet foreningerne syntes, at ideen var god.

Næste møde blev berammet til den 22. november, men inden dette fik vi at vide, at ideen med bogen var blevet om ikke aflyst, så udskudt til fordel for andre gaveartikler.

Vi afholdt mødet trods alt, og foreningerne er så begejstrede for bogtanken, at vi nu har ansøgt om nogle af kulturudvalgets puljepenge til at få påbegyndt arbejdet. - Arne Johansen, Biersted Lokalhistoriske Forening har accepteret at være koordinator for projektet. Foreningernes bidrag til dette skal være viden og illustrationer i form af gamle fotografier. Men selve redigeringen og det tekniske med trykningen må kommunen tage sig af.

Træde-stenene, som var emnet for sidste års "Bavnen" skal også have et par linjer i år: De ca. 60 sten, som er blevet frilagte, skulle efter overleveringen ikke være de eneste. - Der skulle op til Aaby bjerg være ca. 10 måske flere sten, som i sommeren 1988 skulle have været frilagte. Der blev bevilget langtidsledige fra Aabybro Kommune og formandshjælp fra Landskabskontoret i Nordjyllands Amt. Men - ak og ve - stenene var ikke til at finde! - så vi må nok stille os tilfredse med de sten, der er frilagte. - Eller måske koncentrere søgningen efter flere sten til området på den anden side af tørvevejen. Forøvrigt er det nu muligt fra Centralgaardsvej at finde vejen til Trædestenene, idet bestyrelsen - indtil et mere professionelt skilt kan tilvejebringes - har stillet et hjemmegjort op.